Lista lektur obowiązkowych w roku szkolnym 2020/2021
(zgodna z wymaganiami egzaminacyjnymi)

Klasy VII i VIII
Charles Dickens, *Opowieść wigilijna*
Aleksander Fredro, *Zemsta*
Jan Kochanowski, wybór fraszek i trenów, w tym tren VII, VIII
Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec*
Adam Mickiewicz, *Reduta Ordona, Śmierć Pułkownika, Świtezianka, Dziady* część II*, Pan Tadeusz* (całość)
Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książę*
Henryk Sienkiewicz, *Quo vadis, Latarnik*
Juliusz Słowacki, *Balladyna*

Inne lektury obowiązkowe (zgodne z podstawą programową), do których również można się odwołać

Klasy VII i VIII
Jan Kochanowski, wybór pieśni i trenów, w tym tren I, V
Ignacy Krasicki, *Żona modna*
Adam Mickiewicz, wybrany utwór z cyklu *Sonety krymskie*
Stefan Żeromski, *Syzyfowe prace*
Sławomir Mrożek, *Artysta*
Melchior Wańkowicz, *Ziele na kraterze* (fragmenty), *Tędy i owędy* (wybrany reportaż)

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Adam Mickiewicz
PAN TADEUSZ

Goście weszli w porządku i stanęli kołem;
Podkomorzy najwyższe brał miejsce za stołem;
Z wieku mu i z urzędu ten zaszczyt należy,
Idąc, kłaniał się damom, starcom i młodzieży.
[…]

Pan Tadeusz, choć młodzik, ale prawem gościa
Wysoko siadł przy damach obok Jegomościa[1];
Między nim i stryjaszkiem jedno pozostało
Puste miejsce, jak gdyby na kogoś czekało.
Stryj nieraz na to miejsce i na drzwi poglądał,
Jakby czyjegoś przyjścia był pewny i żądał.
I Tadeusz wzrok stryja ku drzwiom odprowadzał,
I z nim na miejscu pustem oczy swe osadzał.
[…]
To miejsce jest zagadką, młodź lubi zagadki;
Roztargniony, do swojej nadobnej sąsiadki
Ledwo słów kilka wyrzekł, do Podkomorzanki;
Nie zmienia jej talerzów, nie nalewa szklanki
I panien nie zabawia przez rozmowy grzeczne,
Z których by wychowanie poznano stołeczne.
[…]

Dano trzecią potrawę. Wtem pan Podkomorzy,
Wlawszy kropelkę wina w szklankę panny Róży,
A młodszej przysunąwszy z talerzem ogórki,
Rzekł: „Muszę ja wam służyć, moje panny córki,
Choć stary i niezgrabny". Zatem się rzuciło
Kilku młodych od stołu i pannom służyło.
Sędzia, z boku rzuciwszy wzrok na Tadeusza
I poprawiwszy nieco wylotów kontusza[2],
Nalał węgrzyna[3] i rzekł:
„Dziś nowym zwyczajem,
My na naukę młodzież do stolicy dajem
I nie przeczym, że nasi synowie i wnuki
Mają od starych więcej książkowej nauki;
Ale co dzień postrzegam, jak młodź cierpi na tem,
Że nie ma szkół uczących żyć z ludźmi i światem.
Dawniej na dwory pańskie jachał szlachcic młody;
Ja sam lat dziesięć byłem dworskim Wojewody,
Ojca Podkomorzego, Mościwego Pana.
[…]

On mnie radą do usług publicznych sposobił,
Z opieki nie wypuścił, aż człowiekiem zrobił.
[…]
Przynajmniej tom skorzystał, że mi w moim domu
Nikt nigdy nie zarzuci, bym uchybił komu
W uczciwości, w grzeczności; a ja powiem śmiało:
Grzeczność nie jest nauką łatwą ani małą.
Niełatwą, bo nie na tym kończy się, jak nogą
Zręcznie wierzgnąć, z uśmiechem witać lada[4] kogo;
Bo taka grzeczność modna zda mi się kupiecka,
Ale nie staropolska, ani też szlachecka.
Grzeczność wszystkim należy, lecz każdemu inna;
Bo nie jest bez grzeczności i miłość dziecinna,
I wzgląd męża dla żony przy ludziach, i pana
Dla sług swoich, a w każdej jest pewna odmiana.
Trzeba się długo uczyć, ażeby nie zbłądzić
I każdemu powinną[5] uczciwość wyrządzić [...]".

To mówiąc Sędzia gości obejrzał porządkiem;
Bo choć zawsze i płynnie mówił, i z rozsądkiem,
Wiedział, że niecierpliwa młodzież teraźniejsza,
Że ją nudzi rzecz długa, choć najwymowniejsza.
Ale wszyscy słuchali w milczeniu głębokiem;
Sędzia Podkomorzego zdał się radzić okiem,
Podkomorzy pochwałą rzeczy nie przerywał,
Ale częstym skinieniem głowy potakiwał.
Sędzia milczał, on jeszcze skinieniem przyzwalał;
Więc Sędzia jego puchar i swój kielich nalał
I dalej mówił:
„Grzeczność nie jest rzeczą małą;
Kiedy się człowiek uczy ważyć, jak przystało,
Drugich wiek, urodzenie, cnoty, obyczaje,
Wtenczas i swoją ważność zarazem poznaje;
Jak na szalach żebyśmy nasz ciężar poznali,
Musim kogoś posadzić na przeciwnej szali.
Zaś godna jest Waszmościów uwagi osobnej
Grzeczność, którą powinna młodź dla płci nadobnej[6] […]".

Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, Wrocław 2019.

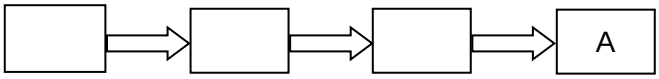
[1] Jegomość – tu: Podkomorzy.
[2] Kontusz – staropolski strój męski, długa suknia rozcięta z przodu.
[3] Węgrzyn – słodkie wino węgierskie.
[4] Lada – tu: byle.
[5] Powinna – tu: należna, stosowna.
[6] Którą powinna młodź dla płci nadobnej – tu: którą młodzi mężczyźni powinni okazywać kobietom.

[525 wyrazów]

Zadanie 1. (0–1)

Odwołując się do przytoczonego fragmentu, odtwórz kolejność argumentacji Sędziego na podstawie jego wypowiedzi. Wpisz litery B, C, D w kratki we właściwej kolejności.

A. Zwrócenie uwagi na różne rodzaje grzeczności.
B. Podkreślenie efektów dawnego dobrego wychowania.
C. Odwołanie się do własnych doświadczeń z przeszłości.
D. Zasygnalizowanie problemu dotyczącego szkół w stolicy.

Zadanie 2. (0–1)

Dokończ zdanie tak, aby było zgodne z treścią przytoczonego fragmentu. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Bezpośrednim pretekstem do zabrania głosu przez Sędziego była

A. nieuprzejmość Tadeusza wobec Podkomorzego.
B. reakcja Podkomorzego na zachowanie Tadeusza.
C. skarga Podkomorzanek na zachowanie młodzieńców.
D. niegrzeczna wypowiedź Tadeusza skierowana do sąsiadki.

Zadanie 3. (0–1)

Na podstawie przytoczonego fragmentu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Z wypowiedzi Sędziego wynika, że opanowanie zasad staropolskiej grzeczności nie wymaga wysiłku.	**P**	**F**
Sędzia podkreśla, że w zachowaniu młodych mężczyzn szczególnie ważna jest grzeczność wobec kobiet.	**P**	**F**

Zadanie 4. (0–1)

Odwołując się do przytoczonego fragmentu, wyjaśnij, dlaczego – według Sędziego – grzeczność jest ważna. Nie cytuj sformułowań z arkusza.

……..

……..

……..

Zadanie 5. (0–1)

Wyjaśnij sens sformułowania użytego przez Sędziego:
Ale co dzień postrzegam, jak młodź cierpi na tem,
Że nie ma szkół uczących żyć z ludźmi i światem.

……..

……..

……..

Zadanie 6. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń w odniesieniu do przytoczonego fragmentu oraz całego utworu *Pan Tadeusz*. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Podczas uroczystych posiłków obowiązywała odpowiednia kolejność zajmowania przez gości miejsc przy stole.	**P**	**F**
Soplicowo nazywano „centrum polszczyzny” między innymi dlatego, że w domu Sędziego pielęgnowano staropolskie obyczaje.	**P**	**F**

Zadanie 7. (0–2)

7.1. Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Do tego samego rodzaju literackiego co *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza należy

A. *Zemsta* Aleksandra Fredry.
B. *Tren VIII* Jana Kochanowskiego.
C. *Balladyna* Juliusza Słowackiego.
D. *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza.

7.2. Podaj jedną cechę charakterystyczną dla rodzaju literackiego, do którego należy *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza.

.....

Zadanie 8. (0–1)

Przeczytaj definicję wyrazu *ważyć* ze słownika języka polskiego.

1. «określać ciężar czegoś za pomocą wagi»
2. «mieć pewien ciężar»
3. przen. książk. «mieć znaczenie, pewną wartość, wiele znaczyć»
4. «poruszając czymś trzymanym w ręku, określać przybliżony ciężar czegoś»
5. «zastanawiać się nad czymś, rozpatrywać, rozważać coś»
6. daw. «cenić, poważać»

Na podstawie: *Słownik języka polskiego*, pod red. Mirosława Szymczaka, Warszawa 1995.

W którym z podanych zdań użyto wyrazu *ważyć* w znaczeniu 5.? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

A. Skupiony, ważył w dłoni monetę.
B. Dokładnie ważył towar na wadze.
C. W milczeniu ważył usłyszane słowa.
D. Jego bagaż ważył piętnaście kilogramów.

Zadanie 9. (0–2)

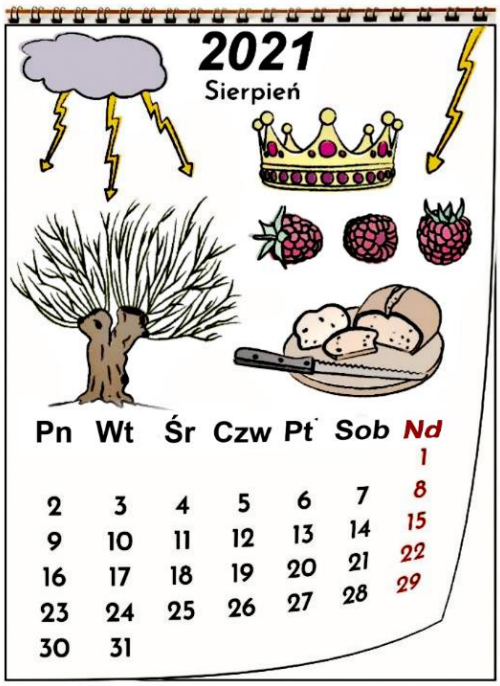
Uczniowie jednej ze szkół postanowili zaprojektować kalendarz na rok 2021, inspirowany lekturami szkolnymi.

Poniżej znajdują się wybrane karty z kalendarza.

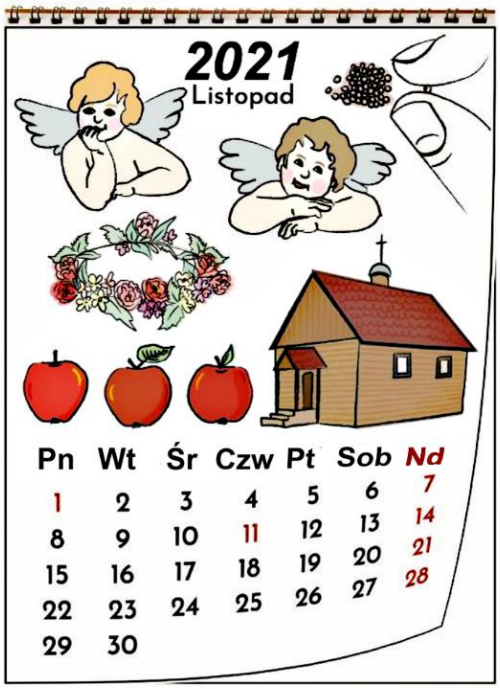
Karta nr 1

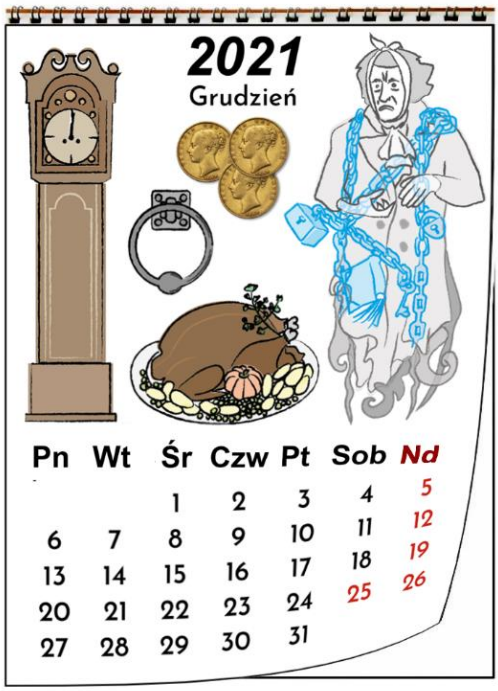
Karta nr 2

Karta nr 3

Karta nr 4

Wybierz jedną kartę z kalendarza. Następnie:

- **podaj tytuł lektury obowiązkowej, do której nawiązują elementy graficzne umieszczone na karcie**
- **wyjaśnij związek dwóch wybranych elementów graficznych umieszczonych na karcie z treścią wskazanej przez Ciebie lektury.**

Wybieram kartę nr ……

Tytuł lektury obowiązkowej: .....

Element graficzny 1.: .....

Wyjaśnienie: .....

.....

.....

.....

Element graficzny 2.: .....

Wyjaśnienie: .....

.....

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Tadeusz Płużański

PRZYJACIEL MĄDROŚCI

Pierwszy krok ku filozofii skłania do prób określenia, czym ona jest, i cofa nas do zamierzchłej przeszłości, kiedy to starożytni Grecy stworzyli nazwę „filozofia" z dwóch słów swego języka: *fileo* – miłuję i *sofia* – mądrość, co oznacza, że filozofia jest umiłowaniem mądrości.

A my chcemy być przyjaciółmi mądrości. Ale czym jest owa mądrość? Nie jest tym samym, co wiedza, która stanowi zespół informacji o świecie, niekoniecznie poparty mądrością, czasem tylko dobrą pamięcią lub uczeniem się wytrwałym. Otóż mądrość jest – jak sądził Arystoteles[1] – pewną nieprzemijającą dzielnością, rzec można trwałą dyspozycją intelektualną[2], która pozwala prawidłowo poznać, odkrywać w świecie to, co w nim jest istotnego i ważnego, z pominięciem cech błahych i nieznaczących. Mądrość czyni z wiedzy właściwy, korzystny dla człowieka użytek. Głupota ją marnuje albo wykorzystuje przeciw człowiekowi.

Mądrość to trwała dyspozycja intelektu, wiedza to zbiór informacji. Można być uczonym pozbawionym prawdziwej mądrości i mędrcem nieposiadającym wiedzy. Można mieć znaczny zasób wiedzy, a nie dysponować mądrością.

Co jednakże oznacza określenie: „trwała dzielność intelektualna"? Czy da się ona porównać z innymi rodzajami ludzkiej dzielności? Mówimy najczęściej o dzielności żołnierskiej, nazywając w ten sposób postawę wolną od lęków, obaw i niezdecydowania, a charakteryzującą się aktywną odwagą i determinacją, skłonnością do podjęcia ryzyka nawet wobec możliwości otrzymania rany lub śmierci.

A trwała dzielność intelektualna, o której Arystoteles sądził, że jest mądrością? I ona także wymaga odwagi, ale nie żołnierskiej ani sportowej, lecz intelektualnej, gdy trzeba na przykład „spojrzeć prawdzie w oczy", a może być ona gorzka lub nawet groźna. Trzeba mieć odwagę intelektualną, aby wystąpić wbrew utartym, a błędnym i szkodliwym poglądom, często uporczywie bronionym, i wykazać dzielność w dochodzeniu do prawdy pomimo przeszkód i trudności. Trzeba mieć odwagę, tym razem cywilną, by przyznać się publicznie do popełnionych błędów, a jest to typ odwagi szczególnie trudny, nawet u ludzi imponujących odwagą bojową.

Mądrość umożliwia szczególny rodzaj poznania siebie i świata, ułatwia wyciągnięcie z poznania trafnych wniosków. Mówimy: „oto człowiek mądry", a nawet „oto mędrzec" o kimś, kto odznacza się umiejętnością obiektywnego poznania i oceny siebie i świata, a ponadto słusznego działania, łącząc w sobie dzielność intelektualną z dzielnością etyczną.

Przyjacielem mądrości jest więc ten, kto wzbudza w sobie jej umiłowanie, żywi ją zdobyczami wiedzy, jest pokorny wobec złożonych tajemnic człowieka i świata, zna granice własnego poznania. Przyjaciel mądrości jest otwarty na świat, ludzi, siebie samego, świadomie kształtuje swoją mądrość. Kocha nad wszystko prawdę, to znaczy zgodność swych myśli z rzeczywistością. Obca mu jest pycha poznawcza, a także zarozumialstwo wobec innych. Przyjaciel mądrości pragnie rozbudzać w sobie i w innych dzielność intelektualną,

upowszechniać ją wśród ludzi, zwłaszcza gdy zadają sobie różne skomplikowane i trudne pytania dotyczące ich samych, ludzi i świata.

Na podstawie: Tadeusz Płużański, *Przyjaciel mądrości*, Warszawa 1993.

[1] Arystoteles (384–322 p.n.e.) – jeden z najsławniejszych filozofów starożytnej Grecji.
[2] Dyspozycja intelektualna – zdolność do rozumowania i wyciągania wniosków.

[455 wyrazów]

Zadanie 10. (0–2)

Z podanych pytań wybierz te, na które odpowiedzi zawarto we wskazanych akapitach tekstu. Wpisz do tabeli oznaczenia literowe tych pytań. Każdemu akapitowi przyporządkuj jedno pytanie.

A. Kogo możemy nazwać mędrcem?
B. Jakie znaczenie ma słowo „filozofia”?
C. Czy wiedza i mądrość oznaczają to samo?
D. Co łączy dzielność intelektualną z odwagą?
E. Czym kieruje się w postępowaniu przyjaciel mądrości?

Akapit	Pytanie
1.	
5.	
7.	

Zadanie 11. (0–1)

Odwołując się do przytoczonego tekstu, oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Zdaniem Tadeusza Płużańskiego człowiek mądry zna swoje mocne i słabe strony.	**P**	**F**
Z tekstu Tadeusza Płużańskiego wynika, że przyjaciel mądrości zdobytą wiedzę zatrzymuje dla siebie.	**P**	**F**

Zadanie 12. (0–1)

Napisz, jaka jest – według autora tekstu – relacja pomiędzy wiedzą a mądrością. Nie cytuj sformułowań z arkusza.

……

……

……

Zadanie 13. (0–1)

Odwołując się do przytoczonego tekstu, dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W tekście Tadeusza Płużańskiego nie pojawia się informacja o tym, że człowiek mądry

A. dąży do poznania prawdy.
B. podejmuje właściwe decyzje.
C. potrafi czerpać radość z życia.
D. trafnie ocenia swoje możliwości.

Zadanie 14. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Sformułowanie *spojrzeć prawdzie w oczy*, użyte w tekście przez Tadeusza Płużańskiego, oznacza

A. zakwestionować prawdę.
B. zmierzyć się z tym, co jest niewygodne.
C. zaświadczyć o czymś, co jest niezwykłe.
D. usprawiedliwić własne i cudze postępowanie.

Zadanie 15. (0–2)

Spośród lektur obowiązkowych wybierz tę, której bohater wykazał się taką odwagą cywilną, o jakiej wspomina Tadeusz Płużański w 5. akapicie tekstu. Podaj tytuł tej lektury oraz jej bohatera.

Uzasadnij swój wybór. W uzasadnieniu przywołaj sytuację z tej lektury, ilustrującą Twoją argumentację.

Uwaga! Lista lektur obowiązkowych znajduje się na stronie 3 tego arkusza egzaminacyjnego.

Tytuł lektury: …….

Bohater lektury: ……..……..……..

Uzasadnienie wyboru: ……..…….....

……..…….

……..…….

……..…….

Zadanie 16. (0–1)

Uzupełnij poniższe zdanie. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

W zdaniu *Mądrość czyni z wiedzy właściwy, korzystny dla człowieka użytek* podkreślony wyraz to | **A** | **B** |, pełniący funkcję | **C** | **D** |.

A. imiesłów
B. przymiotnik
C. przydawki
D. dopełnienia

Zadanie 17. (0–2)

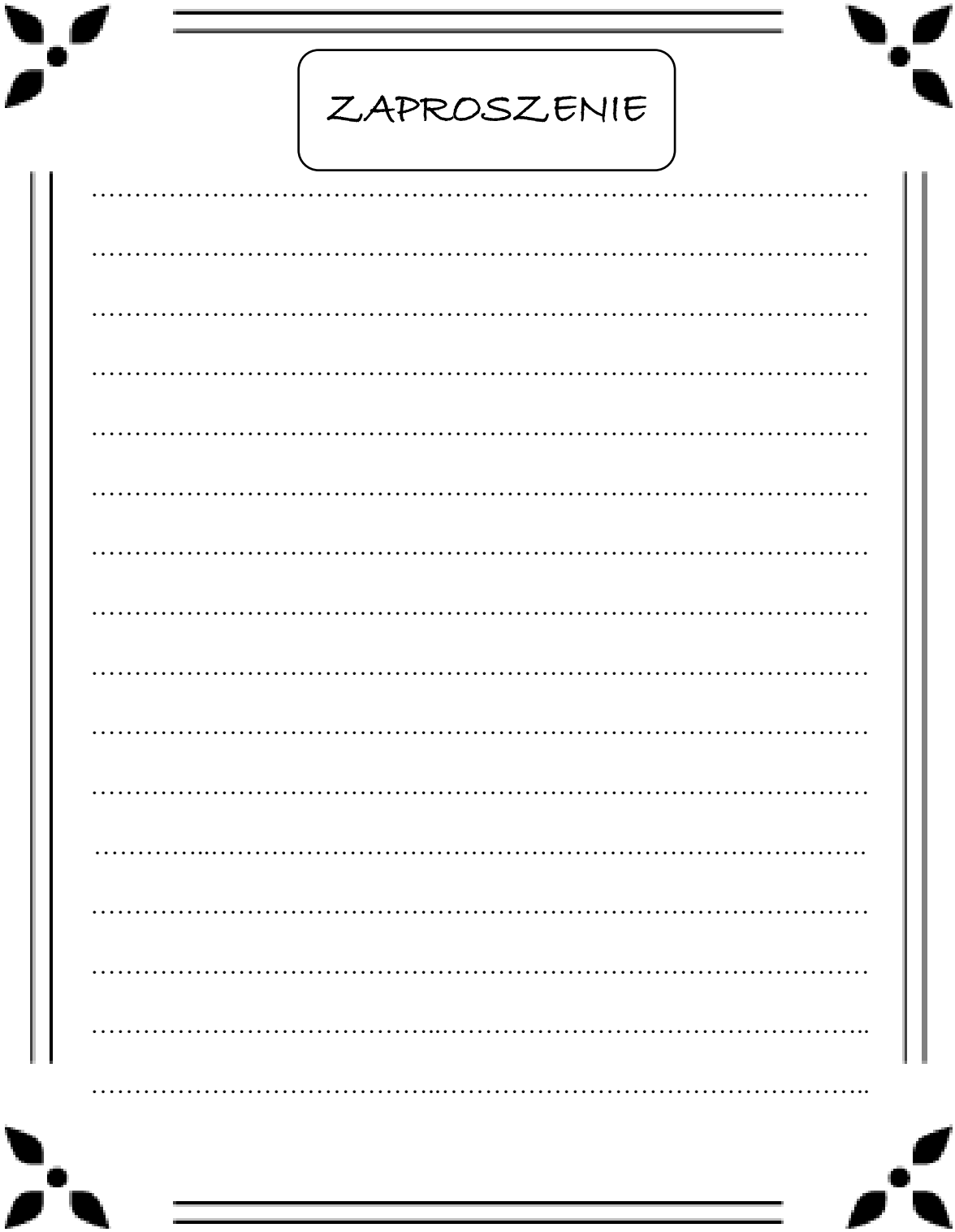
Uzupełnij zdania wyrazami z nawiasów. Zapisz wyrazy we właściwej formie gramatycznej. Uwzględnij kategorie przypadka i liczby.

1. Każdy człowiek chce mieć grono (przyjaciel) ....., bo z dobrymi (przyjaciel) ..... łatwiej pokonuje się trudności.
2. Po ukończeniu szkoły podstawowej Kasia planuje naukę w (technikum) ..... . Obecnie rozważa wybór jednego z dwóch (technikum) ..... znajdujących się w jej mieście.

Zadanie 18. (0–3)

Zredaguj zaproszenie na spotkanie z cyklu: *Poznajemy filozofię*. Zachęć koleżanki i kolegów do udziału w tym wydarzeniu, używając dwóch argumentów.

Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

Zadanie 19. (0–20)

Wybierz **jeden** z podanych tematów i napisz wypracowanie.

- Pamiętaj o zachowaniu formy wypowiedzi wskazanej w temacie: napisz **rozprawkę** albo **opowiadanie**.
- W wypracowaniu odwołaj się do **wybranej lektury obowiązkowej**. Lista lektur obowiązkowych znajduje się na stronie 3 tego arkusza egzaminacyjnego.
- Twoja praca powinna liczyć co najmniej **200 wyrazów**.
- Zapisz wypracowanie w wyznaczonym miejscu. Nie pisz na marginesie.

Temat 1.

Napisz rozprawkę, w której rozważysz trafność stwierdzenia, że w trudnej sytuacji człowiek poznaje samego siebie. W argumentacji odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej oraz do innego utworu literackiego.

Temat 2.

Wyobraź sobie, że jeden z bohaterów literackich z lektury obowiązkowej przeniósł się do Twojego świata. Napisz opowiadanie o waszej wspólnej przygodzie, podczas której bohaterowi temu przyznano tytuł Przyjaciela Mądrości.
Wypracowanie powinno dowodzić, że dobrze znasz wybraną lekturę obowiązkową.